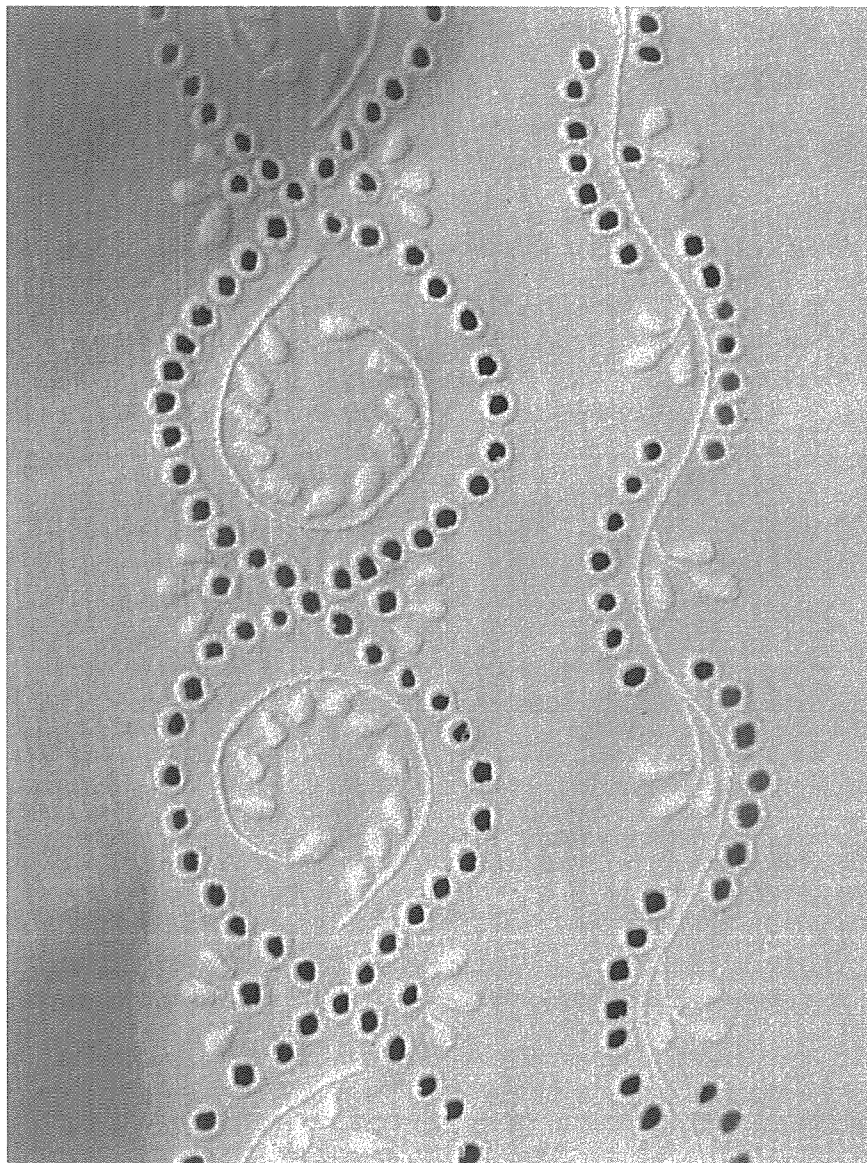

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a
„Mezőberényi fehérhímzések”
[települési/tájegységi/megyei/külhoni magyarság] értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Smiriné Kokauszki Erika
Orlai Petrics Soma Kulturális Központ

Mezőberény, 2013. december 16.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:

Orlai Petrics Soma Kulturális Központ

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név:	<i>Smiriné Kokauszki Erika</i>
Levelezési cím:	<i>5650 Mezőberény Fő út 6.</i>
Telefonszám:	<i>66/515-553</i>
E-mail cím:	<i>opskk@mezobereny.hu</i>

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Mezőberényi fehér hímzések

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ <i>X kulturális örökség</i>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye

Mezőberényben az 1970-es évek óta működik hímző szakkör, melynek jelenlegi vezetője: Bogárné Szőke Erika. Tevékenységükkel napjainkban is tovább éltetik a hímzés mesterségét és ez által a mezőberényi fehérhímzéseket is.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

X települési ☐ tájegységi ☐ megyei ☐ küllhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Mezőberény lakói a ki- és betelepítések, a megélhetési vándorlások miatt gyakran változtatták lakóhelyeiket, így a szűcshímzésen kívül nem alakult ki egységes népviseleti színes hímzés.

Fehér hímzéssel viszont több viseleti ruhadarabon és lakástextílen is találkozhatunk, melyeknél a sűrűn töltött felületek és a közöttük elhelyezkedő áttört, lyukacsos részek összhatása, a töltött és töltetlen részek fény-árny játéka, vagy a sűrűn átluggatottság díszít. Szépségük titka a díszítmények, motívumok egyszerűségében rejlik, ahol a kis virágokból, levelekből, kisebb-nagyobb pöttyökből, lyukakból kialakított kompozíciók sokrétűsége jellemző.

Gazdagon díszítették fehér hímzéssel az újszülött kelengyéjét, a főkötőt, a dunnapólyát, a kisinget, a keresztelő alkalmával használt babatakarót/babapaplant.

A tisztaszobában gazdagon hímzett ágylepedők, ágytakarók voltak, rajtuk 6-9 párnával, alattuk színes vászonnal, hogy a sok fehér áttört minta jobban érvényesüljön. A fehérrel kihímzett párnavégekből és ágytakarókból maradt meg a legtöbb megkímélt állapotban lévő kézimunka.

Jellegzetes viseleti darab volt az úgynevezett kétvasárnapi fejkendő. Ez a kb. 80X80 centiméteres, négyzetű fehér vászondarab átlósan két sarkával egymásra volt hajtvva, két háromszögre. Az egyik háromszögbe tiszta fehérrel, a másikba színessel voltak virágok és levelek hímezve.

Fehér sarkával a templomban vagy ünnepnapokon hordták, a színes felével pedig a táncmultságokon viselték.

A felkutatott főkötők, ágylepedők, párnavégek és fejkendők mintái terítőmintaként élnek ma is tovább.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

„A fehérhímzés, melyet az utóbbi években a divat első helyre emelt, célszerű és szép mivoltával ezt a helyet beláthatatlan időkre biztosította magának. A női kéz finom munkáját a legtekélyesebb gép sem pótolja; a terített asztal hófehér hímzésdíszét szépségben semmiféle színpompa nem múlja felül; a kézzel hímzett ágynemű kiváló helyet foglal el a menyasszony kelengyében éppúgy, mint a nagymama kincses szekrényében. A fehérhímzés örökbecsű dísz nemcsak asztal-, ágy- és fehérneműnek, de ruháknak és egyéb, a megjelenés báját és az otthon derűjét szolgáló tárgyakkal.”

Forrás: <http://mek.oszk.hu/11100/11124/11124.pdf>

Nagy büszkeség számunkra, hogy Mezőberény magáénak mondhat egyfajta fehérhímzést, meghatározott öltéstechnikáival, jellegzetes mintáival, azok elemeivel. Közös érdekünk, hogy városunk, térségünk, és magyarságunk közkinccse megmaradjon az utókor számára.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

MEZŐBERÉNYI FEHÉRHÍMZÉSEK

Megjelent Mezőberény újraterülepítésének 290. évfordulója alkalmával 2013-ban

A mintákat szerkesztette, tervezte és rajzolta: Kiszely Jánosné Népi Iparművész,

Népművészet mestere

Kiadja: Orlai Petrics Soma Kulturális Központ

<http://mek.oszk.hu/11100/11124/11124.pdf>

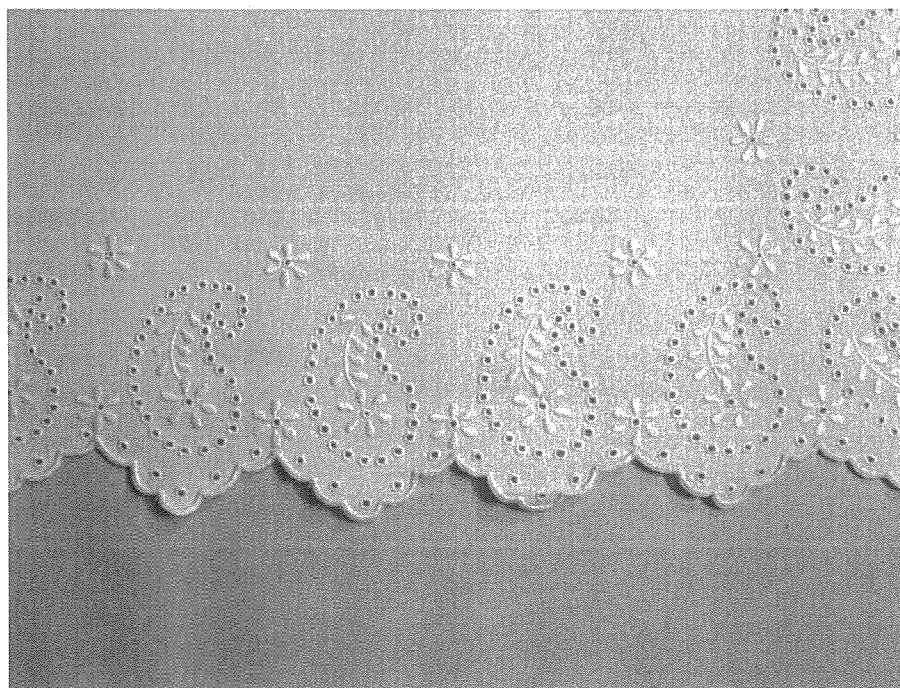
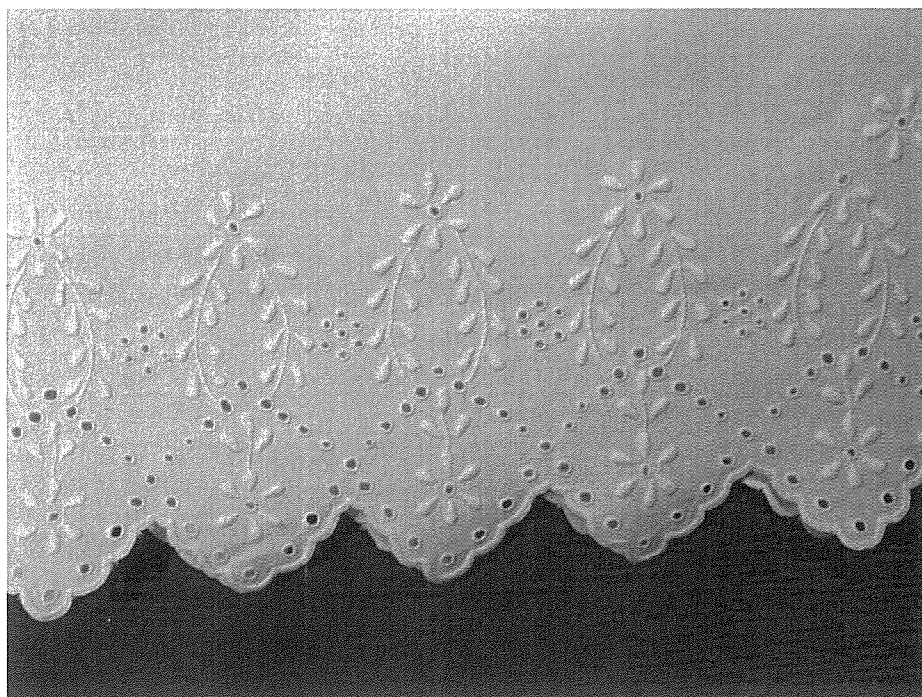
<http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-1409.html>

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Fotók: Csete Gyula

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Tárgy: Ajánlás a mezőberényi fehér hímzések helyi értéktárba történő felvételéhez

Mezőberény Békés megye egyik jelentős települése. A török idők alatt elnéptelenedett falu a XVIII. század első harmadában települt újra. 1723 és 1731 között szlovák, német és magyar jobbágyok telepedtek meg az egykori falu helyén és vetették meg a mai Mezőberény alapjait. Jól elhatárolható volt a településen a magyarvég, németgát, szlovákgát. Népi kultúráját az etnikai tagoltság és a paraszti hagyományokhoz való ragaszkodás mellett a polgári hatások iránti fogékonyság jellemzi.

A XX. század elején még mind a három népi közösségnél szokásban volt a tisztaszoba ágyainak, vagy legalább egy használaton kívüli ágynak párnákkal való díszítése. A polgárosodó ízlésnek megfelelően a párnahuzatokat bolti anyagokból készítették, s azokat új, az anyaghoz és a megváltozott ízléshez jobban igazodó technikával - horgolással, recével - a fehér hímzések alatt elhelyezett színes alátétekkel díszítették. A mezőberényi fehérhímzések ünnepélyességet, szépséget sugároznak, a hímzésminták tükrözik a városi asszonyok ízlésvilágát, ügyességét, szorgalmát, fantáziáját és az egykori mintakönyvek hatását.

A lakástextilek, viseletdarabok motívumai, díszítményei kis virágokból, levelekből, pöttyökből, lyukakból komponáltak. Finomságuk, szépségük miatt a mai ember használati tárgyai között is méltóak a jelenlétre, ezért fontos, hogy az emberek megismerjék, megszeressék, megőrizték és továbbadják ezt a hagyományt is.

Nagyon fontosnak tartom, hogy ezek a fehérhímzések felkerüljenek a helyi értékek, majd a megyei értékek és országos értékek körébe.

Mezőberény, 2013. december 16.

Üdvözlettel: Bogárné Szőke Erika
A mezőberényi hímző szakkör vezetője.

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Hozzájárulási nyilatkozat

*Alulírott Csete Gyula (Mezőberény, Kereszt utca 1.) hozzájárulok,
hogy a fényképeket, melyeket a*

*Javaslat a „Mezőberényi fehérhímzések” települési értéktárba történő felvételéhez
című dokumentum tartalmaz, a Mezőberény Települési Értéktár Bizottság az ide vonatkozó
jogszabályok figyelembe vétele mellett szabadon felhasználhatja.*

*Hozzájárulok továbbá, hogy az érték Települési Értéktárba történő felvétele esetén, a
Települési Értéktár számára készített internetes oldalon és a TV-csatornák által felvett,
vágott anyagokban, valamint az értékeket bemutató reklámokban megjelenjen.*

Mezőberény, 2013. december 16.

Csete Gyula

Hozzájárulási nyilatkozat

*Alulírott Smiriné Kokauszki Erika (OPSKK, Mezőberény, Fő út 6.) hozzájárulok,
hogy az adatokat, melyeket a*

*Javaslat a „Mezőberényi fehérhímzések” települési értéktárba történő felvételéhez
című dokumentum tartalmaz, a Mezőberény Települési Értéktár Bizottság az ide vonatkozó
jogszabályok figyelembe vétele mellett szabadon felhasználhatja.*

*Hozzájárulok továbbá, hogy az érték Települési Értéktárba történő felvétele esetén, a
Települési Értéktár számára készített internetes oldalon és a TV-csatornák által felvett,
vágott anyagokban, valamint az értékeket bemutató reklámokban megjelenjen.*

Mezőberény, 2013. december 16.

Smiriné Kokauszki Erika